

ВГО УКРАЇНСЬКА БІБЛІОТЕЧНА АСОЦІАЦІЯ

ХІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО- ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«СУЧАСНА БІБЛІОТЕЧНО-
ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕРЕРВНА
ОСВІТА: МАЙБУТНЄ ТВОРИТЬСЯ
СЬОГОДНІ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

25 – 28 ЛЮТОГО 2026 Р.
ЗМІШАНИЙ ФОРМАТ

КИЇВ 2026

ВГО Українська бібліотечна асоціація

**XIII Міжнародна науково-практична
конференція**

**«Сучасна бібліотечно-інформаційна
безперервна освіта: майбутнє твориться
сьогодні»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

25 – 28 лютого 2026 р.
змішаний формат

Київ 2026

УДК 378:02](477+4)(063)

M58

XIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна бібліотечно-інформаційна безперервна освіта: майбутнє твориться сьогодні» : зб. матеріалів / ВГО Укр. бібл. асоц. ; редкол. : С. Барабаш, О. Бруй, О. Григоревська, О. Сербін, В. Сошинська, Я. Сошинська, Я. Хіміч. – Електрон. вид. – Київ : УБА, 2026. – 70 с.

ISBN 978-617-8284-05-3

Наукове видання вміщує доповіді та виступи учасників міжнародної науково-практичної конференції ВГО Українська бібліотечна асоціація – відомих науковців та фахівців, що представляють бібліотеки і заклади вищої освіти.

У матеріалах збірника розкрито здобутки і виклики вищої бібліотечної освіти в Україні в історичній ретроспективі та її візія майбутнього, перспективи підготовки фахівців спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» та їхня професійна реалізація, актуальні напрями безперервної інформаційно-бібліотечної освіти, питання формування та оновлення професійних компетентностей бібліотечних працівників, вплив штучного інтелекту і вимоги академічної доброчесності, а також потреби практики для неперервної освіти фахівців бібліотечно-інформаційної справи. Особливою проблемою конференції стали прикладні аспекти інноваційної діяльності закладів вищої освіти та бібліотек. На особливу увагу заслуговують інноваційні послуги публічних бібліотек Львівщини.

Матеріали переважно подано в авторській редакції. Редакційна колегія не завжди поділяє думки авторів. Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат, даних покладена на авторів.

Рекомендовано до випуску Президією ВГО Українська бібліотечна асоціація, протокол №2 від 25 березня 2026 р.

Редакційна колегія:

С. Барабаш, кандидат наук із соціальних комунікацій

О. Бруй, кандидат наук із соціальних комунікацій

О. Григоревська, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

О. Сербін, доктор наук із соціальних комунікацій, старший науковий співробітник

В. Сошинська, кандидат наук із соціальних комунікацій

Я. Сошинська, кандидат історичних наук, доцент

Я. Хіміч, кандидат історичних наук, доцент

© ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2026

© Автори, 2026

Зміст

ХІІ Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна бібліотечно-інформаційна безперервна освіта: майбутнє твориться сьогодні»: підсумки	4
Розділ 1. Вища інформаційно-бібліотечна освіта: стандарти, компетентності, професійна реалізація, візія майбутнього	15
<i>Григоревська О. В.</i> Підготовка фахівців спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»: стійкість, тренди, універсальність	15
<i>Політова О. А.</i> Кар'єрні траєкторії випускників університетської кафедри як показник якості професійної підготовки	18
<i>Стришенець Н. В.</i> Вимоги IFLA до сучасної бібліотечно-інформаційної освіти: практика розвинених країн Заходу	22
<i>Новосад В. Я., Сташко Л. С., Шептицька Л. Б.</i> Популяризація спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»: з досвіду Науково-технічної бібліотеки Національного лісотехнічного університету України	28
<i>Бухта Г. О.</i> Деякі аспекти історіографії розвитку бібліотечно-інформаційної освіти України кінця ХХ – першої чверті ХХІ століття	33
<i>Хімич Я. О.</i> Використання ІІІ в освіті та науці: нові стандарти академічної доброчесності	40
Розділ 2. Безперервна інформаційно-бібліотечна освіта: погляд практиків	46
<i>Кудлай В. О.</i> Бібліотека як місце підтримки психоемоційної стійкості громади: бібліотерапія та соціальна згуртованість	46
<i>Своровський А., Квітко Т.</i> Публічна бібліотека як простір безперервної освіти громади; цифрові, мовні та соціальні практики	51
<i>Маковська В. В.</i> Читання військовослужбовців як об'єкт соціокультурного дослідження	54
<i>Задорожна В. Ю.</i> Сучасний формат безперервної інформаційно-бібліотечної освіти в умовах війни: досвід Хмельницької обласної бібліотеки для молоді	57
<i>Шматько О. В.</i> Від теорії до практики: як зробити бібліотеку помітною в громаді? Презентації досвіду бібліотек Львівщини	63

XIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна бібліотечно-інформаційна безперервна освіта: майбутнє твориться сьогодні»: підсумки

25–28 лютого 2026 року у Славську Львівської області відбулася XIII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна бібліотечно-інформаційна безперервна освіта: майбутнє твориться сьогодні». Організаторами заходу виступили **ВГО Українська бібліотечна асоціація** спільно з **Goethe-Institut в Україні** та **Національною бібліотекою України імені Ярослава Мудрого**.

Конференція відбулася у змішаному форматі, що дозволило об'єднати широку професійну аудиторію та забезпечити міжнародну присутність. Учасники, які працювали наживо, ще й мали можливість зануритися у неповторну атмосферу професійних зустрічей у Славську, поєднавши змістовні науково-практичні дискусії з живим та неформальним спілкуванням.

Слід відзначити, що проведення Конференції у змішаному форматі відбувалося в непростих умовах, у яких сьогодні живе Україна. Йдеться про триваючу військову агресію росії, періодичні та тривалі перебої з електропостачанням у різних регіонах країни, що впливає на погіршення якості мобільного та інтернет-зв'язку, а також додаткові технічні виклики, пов'язані із синхронізацією участі наживо і дистанційно, переданням звуку та забезпеченням стабільної комунікації між учасниками.

Попри ці труднощі, організаторам вдалося забезпечити стабільну роботу Конференції та повноцінну участь усіх спікерів і слухачів, навіть якщо для цього потрібно було гнучко змінювати послідовність виступів або підходи до «роботи з мікрофоном». Злагоджена робота учасників та організаторів ще раз засвідчила згуртованість бібліотечної спільноти, її здатність підтримувати професійний і науковий діалог навіть у складних умовах сьогодення.

Упродовж Конференції наживо працювали 47 учасників, а ще близько 70 фахівців долучилися до засідань і дискусій онлайн через платформу Zoom. Серед іноземних учасників були представники Фінляндії, Швеції, Польщі, Литви та Німеччини, що підкреслює зацікавленість європейської професійної спільноти у темах, які обговорювалися під час заходу.

Особливо знаковою стала особиста участь представника Польщі — **Єжи Вожнякевича**, директора **Воєводської публічної бібліотеки в Кракові** та голови **Асоціації польських бібліотекарів**. Попри складні безпекові умови, він особисто приїхав до України та Славська, продемонструвавши тим самим щирі професійну солідарність із українськими колегами та підтримку міжнародної співпраці.

На Конференції головними темами обговорення стали: розвиток бібліотечно-інформаційної освіти: від підготовки фахівців до їхнього професійного розвитку

через систему підвищення кваліфікації; розроблення та впровадження актуальних спеціалізованих сертифікатних програм; можливості та ризику впровадження технологій штучного інтелекту в освітній процес, просвітницька діяльність бібліотек, а також різноманітні навчальні програми, що їх пропонують сучасні бібліотеки для користувачів та громади. Конференція стала майданчиком для обміну досвідом між українськими та іноземними фахівцями щодо оновлення освітніх стандартів і цифрової трансформації бібліотек.

На відкритті XIII Міжнародної науково-практичної конференції президентка ВГО Українська бібліотечна асоціація **Оксана Бруй** наголосила на стратегічній важливості бібліотек для перемоги та відбудови України як демократичної європейської держави. Координаторка проєктів Goethe-Institut в Україні **Анна Журавльова** зазначила, що попри надскладні умови, партнерство дозволяє інтегрувати провідний німецький досвід у вітчизняну освітню систему. Генеральний директор НБУ імені Ярослава Мудрого **Олег Сербін** акцентував увагу на професійній відповідальності та здатності бібліотекарів до інновацій у складних економічних умовах. Він зазначив, що хоча питання гідного рівня оплати праці залишається актуальним і потребує системних державних рішень, бібліотечна спільнота має демонструвати особливу гнучкість та креативність. Незмінна організаторка конференції, голова Секції з бібліотечно-інформаційної освіти ВГО Українська бібліотечна асоціація **Ярослава Хімич** підкреслила, що саме спільна, зацікавлена й фахово аргументована дискусія представників освітнього середовища та бібліотекарів-практиків є ключовою умовою оновлення змісту професійної підготовки, вироблення сучасних стандартів компетентностей і формування спільного бачення розвитку галузі. Лише у відкритому діалозі між закладами вищої освіти та професійною спільнотою можливе узгодження очікувань ринку праці, освітніх програм і реальних викликів, з якими стикаються бібліотеки в умовах цифрової трансформації та суспільних змін.

Пленарне засідання «БЕЗПЕРЕРВНА ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА: ВЧОРА. СЬОГОДНІ. ЗАВТРА» задало вектор дискусії, визначивши стійкість освіти та універсальність фахівця як пріоритети, що дозволяють українській бібліотечній спільноті не лише адаптуватися до змін, а й випереджати їх.

Доктор наук із соціальних комунікацій, професорка Київського столичного університету імені Бориса Грінченка та голова галузевої експертної ради 02 Культура і мистецтво Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти **Олена Григоревська** синтезувала дорожню карту розвитку спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа», акцентувавши увагу на стійкості системи освіти та універсальності підготовки фахівців. Вона проаналізувала виклики економічної та демографічної кризи, пропозиції освітніх програм у ЗВО

України та зменшення кількості вступників, підкресливши необхідність якісного оновлення освітніх стандартів відповідно до мінливих вимог ринку праці. Пані Олена виступила за модель «універсального інформаційного спеціаліста», чия компетентність базується на міждисциплінарному підході, та запропонувала доповнювати таку підготовку окремими сертифікатними програмами для здобуття вузькоспеціалізованих знань.

Виконавча директорка Асоціації, кандидат історичних наук, доцент **Ярослава Сошинська** концептуалізувала розвиток цифрових компетентностей як базовий інструментарій для забезпечення безперервної освіти в умовах воєнного стану. Презентувавши результати моніторингу діяльності бібліотечних Хабів цифрової освіти, вона висловила занепокоєння через те, що значна частина працівників оцінює свої цифрові навички на мінімальному рівні. Для розв'язання цієї проблеми пані Ярослава закликала до використання ресурсів платформи [«Дія.Освіта»](#), активного застосування матриці компетентностей та впровадження дорожньої карти професійного розвитку, розроблених експерткою Асоціації Ганною Мацієвською та представлених у 2-му виданні практичного посібника «Бібліотеки – Хаби цифрової освіти».

Благодійний концерт **Олега Сербіна** «Я надихаюся тобою...» став центральною подією для вияву професійної солідарності, під час якого проходив збір коштів для 1129-го зенітного ракетного полку ППО. Ця ініціатива була не просто волонтерською акцією, а справжнім маніфестом «бібліотеки як простори стійкості», де національна оборона та інтелектуальний розвиток сприймаються як нерозривні складники суверенітету України. Усі присутні, включаючи учасників у Zoom, могли зробити свій внесок за допомогою цифрової благодійної «банки», посилання на яку було поширене під час зустрічі.

У межах Сесії «БЕЗПЕРЕРВНА ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД» докторка філософії **Рітва Хюттінен** представила фінську модель підготовки кадрів у галузі бібліотечно-інформаційних наук, акцентувавши увагу на формуванні «інтерактивних бібліотечних фахівців». Спікерка, яка є провідною викладачкою Університету прикладних наук Турку, охарактеризувала багаторівневу систему профільної освіти у Фінляндії, де університети прикладних наук зосереджені на професійній досконалості, гнучких компетентностях та інноваційній здатності фахівців. У своїй доповіді вона висвітлила особливості професійно-орієнтованої педагогіки, яка дозволяє майбутнім спеціалістам адаптуватися до мінливих суспільних потреб та ефективно працювати в мультидисциплінарних командах.

Доповідачка детально зупинилася на структурі освітніх програм в Університеті Турку, де бакалаврський рівень (210 ECTS) готує фахівців до роботи в трансформаційних середовищах, а магістерський (90 ECTS) — спрямований на

підготовку управлінців та лідерів галузі. Навчальний план поєднує набуття мовних і комунікаційних навичок із вивченням професійних дисциплін, таких як педагогіка, пошук інформації, метадані та використання штучного інтелекту, а обов'язкові дипломні роботи базуються на реальних завданнях бібліотечного сектору. Особливу увагу Рітва Хюттінен приділила соціальній місії бібліотек у контексті фінського Закону про публічні бібліотеки, що передбачає активне сприяння грамотності, рівності, інклюзії та культурному діалогу в громадах. На завершення вона наголосила на важливості міжнародної співпраці та проєктної діяльності для створення сильної, впливової та стійкої професійної спільноти.

Представниця Національної бібліотеки Швеції **Елеонор Гренхольм** презентувала роботу національної навчальної платформи [Digiteket](#), яка стала ключовим інструментом для безперервного професійного розвитку шведських бібліотекарів. Цей ресурс, що адмініструється міською бібліотекою Мальме, базується на філософії вільного обміну досвідом: більшість курсів та статей створюють самі бібліотекарі, допомагаючи колегам опанувати цифрові навички, штучний інтелект та методи популяризації читання. Платформа є повністю відкритою та не вимагає реєстрації, що робить знання максимально доступними для всіх працівників галузі. Особливого значення для учасників набула інформація про участь команди Національної бібліотеки Швеції та Digiteket у міжнародному проєкті, спрямованому на підготовку українських бібліотекарів до відбудови країни та зміцнення їхньої ролі у процесі євроінтеграції через створення сучасних центрів компетенцій.

Директор Воєводської публічної бібліотеки в Кракові та голова Асоціації польських бібліотекарів **Єжи Вожнякевич** розповів про систему неформальної освіти в Польщі та роль великих регіональних бібліотек у підтримці фахівців. Спікер, який входить до експертної групи при Міністерстві культури Польщі, презентував Програму базових тренінгів для бібліотекарів Малопольського воєводства та підкреслив значення програми Erasmus+ для навчання дорослих. Він відверто окреслив виклики галузі, зокрема зниження стандартів підготовки через відсутність формальних вимог до професії, та закликав бібліотеки самостійно дбати про розвиток компетентностей своїх працівників. Знаковим моментом Конференції стало підписання [Угоди про співпрацю між Українською бібліотечною асоціацією та Асоціацією польських бібліотекарів](#), що закріпило намір сторін підтримувати одна одну та впроваджувати спільні освітні ініціативи.

Головна бібліотекарка Клайпедської обласної публічної бібліотеки імені Єви Сімонайтіте **Лариса Сидоренко** (спільно з Лаурою Шімкевіче) презентувала доповідь про те, як литовські бібліотеки стали простором натхнення та підтримки для українських колег. Спікерка поділилася результатами професійних стажувань, які дозволили українським фахівцям перейняти кращий досвід Литви, акцентувавши

увагу на важливості міжкультурного діалогу та спільних освітніх ініціатив. Результатом цієї співпраці стали не лише нові знання, а й спільні заходи та публікації у фаховому виданні «Бібліотечна планета». Виступ відзначився особливою емоційністю та отримав теплу вдячність аудиторії, яка визнала пані Ларису послом міжнародної професійної солідарності. Важливим підсумком стало оголошення планів щодо подальшої координації майбутніх стажувань у Литві за фінансування Міністерства культури країни.

Міжнародний досвід доводить: бібліотеки переходять від пасивної трансляції ресурсів до активного супроводу навчання, що стало центральною темою доповіді професорки **Урсули Георгі**. Пані Урсула представила концепцію зміни ролі викладача в епоху штучного інтелекту, де педагог перетворюється на «архітектора навчання», ментора та куратора. Вона наголосила, що ШІ є ключовим рушієм інновацій, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес на якісно новому рівні, автоматизуючи аналіз поведінки та генерацію контенту. На відміну від звичайних цифрових платформ, середовища на базі ШІ здатні динамічно адаптувати траєкторію навчання під потреби кожного студента в режимі реального часу.

Важливим аспектом виступу було розмежування можливостей ШІ та людини: хоча машина ефективно створює матеріали та відстежує прогрес, вона поки що не здатна проявляти емпатію, спонтанно реагувати на емоції чи по-справжньому мотивувати. Урсула Георгі підкреслила, що саме людський чинник залишається вирішальним у розвитку критичного мислення та вирішенні етичних дилем. Відтак заклади освіти мають прицільно готувати кадри до цих нових викликів, впроваджуючи програми формату «тренінг для тренерів» та оновлюючи критерії відбору викладачів, включаючи до вимог навички роботи з даними та ШІ-інструментами.

Сесія «ВИЩА ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА: СТАНДАРТИ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОФЕСІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ, ВІЗІЯ МАЙБУТНЬОГО» через технічні проблеми учасників — відсутність електроенергії та слабкий інтернет зв'язок, було переформатована. Розпочала сесію доктор наук із соціальних комунікацій, професорка Національного університету «Одеська політехніка» **Олена Шевченко**, яка проаналізувала точки перетину та шляхи гармонізації освітніх і професійних стандартів за спеціальністю В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Вона підкреслила, що професійні стандарти визначають конкретні трудові функції, тоді як освітні — встановлюють вимоги до компетентностей, необхідних для їхнього виконання. Спікерка зауважила, що професійні стандарти є динамічнішими та швидше реагують на цифрові зміни, водночас освітні забезпечують єдність державної системи підготовки кадрів. Важливим аспектом виступу стало роз'яснення щодо автономії університетів у формуванні освітніх

програм на основі оновлених предметних областей, що дозволяє готувати конкурентоспроможних інформаційних фахівців.

Кандидатка історичних наук, завідувачка кафедри інформаційних комунікацій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка **Олена Політова** представила аналіз кар'єрних траєкторій випускників як ключовий показник якості професійної підготовки. На конкретних прикладах вона продемонструвала, що випускники кафедри успішно реалізують себе не лише у провідних національних та публічних бібліотеках, а й у сферах маркетингу, цифрових комунікацій, книжкового бізнесу та на державній службі. Така широка географія працевлаштування підтверджує міждисциплінарну орієнтованість навчання та універсальність здобутих знань, що дозволяє фахівцям бути затребуваними на сучасному ринку праці. Спікерка наголосила на важливості підтримки зв'язків із випускниками для подальшого розвитку освітніх програм та залучення їх до проведення гостьових лекцій.

Докторка історичних наук, провідний науковий співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського **Надія Стрішенець** висвітлила досвід сучасної бібліотечно-інформаційної освіти у розвинених країнах Заходу та Північної Америки. Вона проаналізувала керівні принципи IFLA щодо підготовки фахівців, які акцентують увагу на міждисциплінарності та управлінні життєвим циклом інформації. Доповідачка звернула увагу на те, що закордонні програми зосереджені на організації знань, роботі з метаданими та цифровому кураторстві, часто інтегруючись із галуззю обчислювальної техніки. Надія Стрішенець запропонувала українським закладам освіти при формуванні змісту програм більше орієнтуватися на міжнародні стандарти, щоб відповідати глобальним викликам професії.

Заступниця директора Науково-технічної бібліотеки Національного лісотехнічного університету України (м. Львів) **Валентина Новосад** представила спільну доповідь (В. Новосад, Л. Сташко, Л. Шептицька), в якій поділилася успішним досвідом популяризації спеціальності В13 у Національному лісотехнічному університеті України. Вона презентувала унікальну модель, де бібліотека є не просто структурним підрозділом, а й активним співучасником освітнього процесу в екосистемі «зеленого університету». Завдяки інтеграції навчання із цілями сталого розвитку та проведенню практикоорієнтованих занять, університет зміг залучити значну кількість вступників — наразі за цією спеціальністю навчається понад 100 студентів. Виступ підкреслив роль бібліотеки як простору інтелектуальної безпеки, що формує нову професійну ідентичність майбутніх навігаторів в інформаційних потоках.

У межах Сесії «ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ У БІБЛІОТЕЧНО-ІНФОРМАЦІЙНІЙ ОСВІТІ ТА БІБЛІОТЕЧНІЙ ПРАКТИЦІ: МОЖЛИВОСТІ, ВИКЛИКИ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ» голова Секції з бібліотечно-інформаційної освіти,

кандидатка історичних наук, доцентка **Ярослава Хіміч** висвітлила питання використання ШІ в освіті та науці, зосередивши увагу на нових стандартах академічної доброчесності, що закріплено у відповідному Законі України. Доповідачка наголосила, що Закон про академічну доброчесність, що був прийнятий 18 грудня 2025 року і вступить в дію 31 липня 2026 року, вперше на законодавчому рівні регулює використання контенту, згенерованого штучним інтелектом. Однією з ключових вимог Закону є зобов'язання авторів декларувати використання ШІ, зазначаючи методику генерування. Будь-яка прихована фабрикація даних ШІ прирівнюється до недоброчесності. Відповідальність за контент від ШІ повністю покладається на того, хто цей контент використовує. Крім того, доповідачка окремо зацентувала увагу на важливості розвитку ШІ-грамотності як фундаментальної компетентності, а також продемонструвала зміни у педагогічних підходах, коли освіта вже має не просто реагувати на можливості ШІ, а виробляти стратегію адаптації, наприклад, через розроблення завдань, стійких до автоматизації.

Директорка Львівської обласної бібліотеки для дітей **Ольга Конасова** надала практичні інструменти для перевірки візуального і текстового контенту на фальшивість і презентувала першу в Україні бібліотечну політику етичного використання штучного інтелекту. Спікерка запросила колег використовувати методичні можливості «Парку інновацій для бібліотекарів» від Леотеки, а також підкреслила, що штучний інтелект має не замінювати фахівця, а слугувати інструментом для підсилення професійної діяльності та розвитку інформаційної культури громади.

Під час Сесії «БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО ВИРІШЕННЯ», присвяченої актуальним викликам бібліотечної освіти та пошуку ефективних шляхів їхнього подолання, учасники зосередилися на груповій роботі над текстом офіційної заяви ВГО Українська бібліотечна асоціація.

Модераторки дискусії — **Оксана Бруй, Ярослава Хіміч та Вікторія Сошинська** — спрямували обговорення на ключові проблеми галузі, зокрема кадрову кризу в бібліотеках, необхідність модернізації освітніх програм і навчальних платформ, а також вироблення спільної політики щодо залучення до бібліотечної сфери нових професійних кадрів. Учасники наголосили на важливості консолідованої позиції професійної спільноти для підтримки та розвитку системи бібліотечно-інформаційної освіти в Україні.

Доречно, що обговорення почалось з презентації від проректорки з наукової роботи Харківської державної академії культури, докторки педагогічних наук, професорки **Алли Соляник**, яка з технічних причин не змогла доєднатися до Сесії «ВИЩА ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА: СТАНДАРТИ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ПРОФЕСІЙНА РЕАЛІЗАЦІЯ, ВІЗІЯ МАЙБУТНЬОГО», в якій була заявлена за програмою. Пані Алла представила аналіз та власний погляд

на системні виклики сталому розвитку бібліотечно-інформаційної освіти України, наголосивши на необхідності розроблення нової державної стратегії. Представниця Харківської бібліотечної школи, що має 100-річну історію, детально зупинилася на проблемах, які стримують розвиток галузі та впливають на проблеми у фаховій освіті. На сьогодні, це, насамперед, низький рівень заробітної плати, що не стимулює вступ на дану спеціальність, а з іншого боку — широкий конкурс для вступників, який не дозволяє вступити на Спеціальність В13 тим абітурієнтам, які не мають найвищих балів за результатами НМТ, фінансово неспроможні сплачувати контрактну форму навчання, але щиро хочуть (готові) працювати в бібліотеках. Доповідачка також акцентувала увагу на важливості державної підтримки тих освітніх програм та ЗВО, що в межах спеціальності надають компетентності, необхідні для якісної практичної роботи в бібліотеках. У контексті практики Алла Соляник також підтвердила необхідність напрацювання спільного бачення щодо впровадження програм дуальної освіти та пошуку конкурентних моделей фінансування підготовки майбутніх фахівців.

Ключовим аспектом виступу став заклик до тісної співпраці між університетами та роботодавцями для того, щоб освітні програми відповідали вимогам сучасних професійних стандартів, у розробці яких пані Алла брала безпосередню участь. Спікерка підкреслила, що зміцнення престижу професії та збереження бібліотечної науки як окремої галузі є критично важливими для інтелектуального суверенітету держави. Її доповідь стала основою для напрацювання стратегічних рішень щодо виходу освітньої системи з кризи в умовах воєнного стану.

У межах Сесії активно обговорювали перспективи практикоорієнтованої освіти та системи мікрокваліфікацій, що вимагає створення відповідної нормативно-правової бази. Учасники висловили стурбованість через поступове зникнення бібліотечної науки як окремої галузі навчання, що призводить до втрати професійної ідентичності. Підсумком роботи стало напрацювання стратегічних тез для Заяви ВГО Українська бібліотечна асоціація, які закликають до посилення державної підтримки, координації між закладами вищої освіти та роботодавцями, а також запровадження системи сертифікації навчальних програм для гарантування їхньої високої якості. Текст Заяви буде надалі опрацьовуватись Секцією з бібліотечно-інформаційної освіти Асоціації.

Завершальною, у змішаному форматі, стала Сесія «ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ: ЯК ЗРОБИТИ БІБЛІОТЕКУ ПОМІТНОЮ В ГРОМАДІ?», присвячена практичним підходам до підвищення ролі та видимості бібліотеки у житті громади. У центрі уваги опинилися реальні кейси діяльності публічних бібліотек, які демонструють, як завдяки творчим ініціативам, соціальним проєктам, партнерству та впровадженню інновацій бібліотеки перетворюються на активні громадські

простори. Водночас, особливу увагу було приділено освітньому потенціалу бібліотек як важливих інституцій неперервної освіти, що забезпечують доступ до знань, розвиток нових компетентностей і підтримку навчання впродовж життя для різних категорій населення.

Кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (нині у м. Київ) **В'ячеслав Кудлай** розкрив роль бібліотеки як центру психоемоційної підтримки, що допомагає громаді зберігати стійкість через бібліотерапію та соціальну згуртованість. Він наголосив, що бібліотеки є безпечними просторами, де люди можуть знайти підтримку й відновити внутрішню рівновагу, а ефективність такої діяльності значною мірою залежить від видимості бібліотеки в громаді та її здатності адаптуватися до потреб людей навіть за обмежених ресурсів. Спікер також окреслив різні рівні партнерства — від індивідуальної роботи з користувачем до системної співпраці з професійними організаціями.

Головний бібліограф відділу краєзнавчої літератури та бібліографії Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих міста Києва **Андрій Своровський** представив доповідь «Публічна бібліотека як простір безперервної освіти громади: цифрові, мовні та соціальні практики». У своєму виступі він наголосив, що сучасна публічна бібліотека дедалі більше виконує роль відкритого освітнього центру, який допомагає людям різного віку здобувати нові знання, розвивати цифрові навички, медіаграмотність і критичне мислення. Бібліотека реалізує різноманітні програми неформальної освіти — мовні клуби, курси комп'ютерної та смартфон-грамотності, тренінги з медіаграмотності, а також освітні ініціативи для людей елегантного віку. Окрему увагу було приділено проекту «Видима бібліотека», спрямованому на освітню підтримку та ресоціалізацію осіб, які відбувають покарання. У межах цього проекту проводяться лекції з української мови та історії, презентації сучасних освітніх платформ і тематичні зустрічі. Важливою складовою роботи бібліотеки є також розвиток цифрової освіти завдяки Хабу цифрової освіти та реалізація програм підтримки ментального здоров'я громади.

Директорка КЗ «Централізована публічна бібліотека Моршинської територіальної громади» (Львівська обл.) **Наталія Янків** поділилася досвідом Моршинської бібліотеки, яка стала важливим простором підтримки для внутрішньо переміщених осіб. Вона наголосила, що бібліотека не лише надає інформаційні послуги, а й допомагає формувати нову спільноту через творчі зустрічі проекту «Літературна дефіляда», арттерапію та мовний клуб «Українська – це круто!». Для багатьох відвідувачів, зокрема тих, хто переїхав із Маріуполя чи Херсона, ці заходи стали важливим кроком до відновлення відчуття стабільності та належності до спільноти. Учасники Конференції, які були присутні наживо, також мали можливість спробувати одну з арттерапевтичних практик.

Лариса Шнит, директорка КУ «Публічна бібліотека Бродівської міської ради» (Львівська обл.) розповіла про те, як ідеї в бібліотеці міста Броди «зростають» разом із дітьми через участь у міжнародних проєктах Code Club та Rise UKRAINE. Вона акцентувала увагу на важливості цифрових інновацій та навчання дітей програмуванню, що дозволяє бібліотеці залишатися актуальною та привабливою для юного покоління. Такий підхід допомагає дітям розвивати гнучкі навички та інтегруватися в сучасний технологічний світ з раннього віку.

Директорка КЗ «Публічна бібліотека ім. Івана Тиктора Красненської селищної ради» (Львівська обл.) **Наталія Худзяк** презентувала інтерактивні формати роботи під назвою «Про гру всерйоз», які допомагають зробити бібліотеку помітною в громаді. Вона продемонструвала, як використання квестів, театральних вистав та майстер-класів значно збільшує відвідуваність закладу та сприяє розвитку культури навчання. За словами спікерки, ігровий елемент дозволяє легше опановувати нові знання та залучати до бібліотеки людей різного віку.

Директорка КЗ «Публічна бібліотека Яворівської міської ради» (Львівська обл.) **Марія Марків** представила відеопрезентацію про «Cifrik-забавки» у БібліоХабах Яворівської громади, де сучасні цифрові технології використовуються для розваг та навчання. Проєкт спрямований на популяризацію читання та розвиток цифрової грамотності через ігрові формати, що дозволяє залучати нових користувачів та створювати активну спільноту навколо бібліотеки. Використання сучасних інструментів також допомагає зберігати культурну спадщину регіону в цікавій для молоді формі.

Представлені під час Сесії виступи продемонстрували широкий спектр сучасних бібліотечних практик — від психоемоційної підтримки та просвітницьких програм до цифрових інновацій, культурно-мистецьких подій і освітніх ініціатив. Ці приклади переконливо засвідчили, що сучасна бібліотека дедалі більше утверджується як відкритий простір навчання, де поєднуються формальні, неформальні та інформальні форми освіти, а активна взаємодія з громадою стає основою для розвитку культури навчання впродовж життя.

Окремо хочемо подякувати **Олені Шматько**, завідувачці науково-методичного відділу КЗ ЛОР «Львівська обласна універсальна наукова бібліотека», яка була співмодераторкою Сесії, за її самовіддану роботу з підвищення кваліфікації бібліотекарів Львівської області.

Крім Пленарного та сесійних засідань, ще були й бонусні заходи для учасників Конференції наживо, атмосферу яких важко передати онлайн. Це й задоволення від відвідування концерта **Олега Сербіна** «Я надихаюся тобою...», і включення у хібукі-терапію («собача» радість для дорослих професіоналів) від бібліотекарки Львівської обласної бібліотеки для дітей **Тетяни Ричнюк**, і власноручне виготовлення брелків у техніці макраме на майстер-класі «Серце для воїна» від заступниці директора

Львівської обласної бібліотеки для дітей **Надії Кіндрись**, і фаховий діалог наживо між представниками освітнього середовища та бібліотечної практики, що вийшов за межі конференцзали і пішов у гори, бо Славсько — це «Гори вражень».

Учасники висловили щиру подяку організатору Конференції – ВГО Українська бібліотечна асоціація та її партнерам – Goethe-Institut в Україні та Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого. Дякуємо Збройним силам України за можливість жити, працювати, творити майбутнє!

*Багаторічна організаторка та учасниця Конференції,
голова Секції з бібліотечно-інформаційної освіти
ВГО Українська бібліотечна асоціація **Ярослава Хімич***

Розділ 1. Вища інформаційно-бібліотечна освіта: стандарти, компетентності, професійна реалізація, візія майбутнього

УДК 378.091:[02+004+930.25]

Григоревська Олена Вікторівна

докторка наук із соціальних комунікацій, старша наукова співробітниця
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «БІБЛІОТЕЧНА, ІНФОРМАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА»: СТІЙКІСТЬ, ТРЕНДИ, УНІВЕРСАЛЬНІСТЬ

Розвиток бібліотечно-інформаційної освіти у 2020-х роках відбувається у складних умовах системних трансформацій системи вищої освіти України, соціально-економічних наслідків карантинних обмежень, демографічної кризи та переміщення потенційних вступників в інші регіони та країни, спричинених російсько-українською війною. Як закріплено у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки [1], реформування і модернізація системи вищої освіти є складниками активізації співпраці України та Європейського Союзу у сфері вищої освіти.

Попри системні виклики, відбувається упровадження оновленої спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа (відповідно до оновленого Переліку галузей знань і спеціальностей). Освітянська спільнота працює в очікуванні результатів розроблення нових Стандартів вищої освіти бакалаврського, магістерського та PhD рівнів вищої освіти, провадить оновлення освітніх програм і навчальних дисциплін відповідно до вимог нових професійних стандартів («Фахівець з бібліотечної справи», «Бібліотекар», «Бібліограф»).

З 2025 р. нова галузь В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» об'єднує 14 спеціальностей, у тому числі В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». За даними загальнодержавної системи Вступ.ОСВІТА.UA. у 2025 р. ЗВО пропонують широкий вибір освітніх програм для спеціальності В13 «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа». Це і пропозиції освітніх програм фахової передвищої освіти в усіх регіонах України (понад 80). Вступникам на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти закладами освіти пропонувалося 55 програм, здобувачам другого (магістерського) освітнього рівня пропонувалося для вступу 37

освітніх програм та 15 освітніх програм пропонувалося 2025 р. претендентам на здобуття ступеня доктора філософії (програми із місцями державного замовлення та небюджетні місця в системі представлено окремо).

Трендами підготовки фахівців спеціальності «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа» можна вважати тісну взаємодію із роботодавцями та професійними громадськими організаціями; комбінування офлайн і онлайн підготовки; всебічний розвиток цифрової компетентності майбутніх фахівців; пошук нових форм підготовки фахівців з інформаційних комунікацій; використання технологій і продуктів AI в освітньому та дослідницькому процесі тощо.

Одним із ключових питань можна вважати визначення вектора підготовки майбутнього фахівця – універсальною чи спеціалізованою має бути така підготовка? І ми пропонуємо дослідити думку наших бельгійських колег, експертів бельгійської агенції із забезпечення якості вищої освіти AEQES [2]. Загалом слід відзначити, що в Бельгії існує певний розподіл підготовки фахівців в галузі інформації та комунікації в межах різних спеціальностей. Зокрема, на бакалаврському рівні це може бути бакалавр з комунікації, бакалавр з мультимедійних технологій, бакалавр бібліотекар-документаліст. Окрім іншого, існують короткі спеціалізовані програми на 60 кредитів ЄКТС (наприклад, «Управління та збереження інформації» HENALLUX). Докладніше про аналіз бельгійських програм можна прочитати у статті [3].

Повертаючись до питання щодо універсальності або ж спеціалізації підготовки студентів, зазначимо: щоб задовільнити різні виражені та невиражені потреби різних груп стейкхолдерів, які розширюють ринок праці, освітні програми інформації та комунікації та БіАС знаходяться в напруженні між спеціалізацією та універсальністю. Спеціалізація – це концентрація навчальних заходів на конкретній галузі знань та професійних практик в інформаційних комунікаціях з метою розвитку поглиблених компетентностей. Універсальність – це розширення та розподіл цих заходів таким чином, щоб набуті компетентності могли бути використані в одній або декількох галузях професійної практики.

Щодо цих двох способів навчання AEQES відзначає різні думки: студенти висловлюють бажання бути більш спеціалізованими, щоб мати більше специфічних і корисних компетентностей; професійне середовище стверджує, що спеціалізація не обов'язково є ключем до успіху, і з огляду на швидку еволюцію професії та глибокі зміни – скорше виступає за універсальність підготовки.

І між цими двома тенденціями ЗВО мали б перевагу, пропонуючи навчання, яке б поєднувало ці два вектори. Як зазначають експерти бельгійської агенції AEQES, ЗВО мають пропонувати як універсальну підготовку, так і факультативні курси і спеціалізації, щоб адекватно і гнучко відповідати потребам поколінь студентів, які виходять на все вимогливіший ринок праці.

Професіонали, які працюють у бібліотеках, архівах, засобах масової комунікації, агентствах або відділах комунікації, інформаційних центрах, повинні вміти аналізувати, прогнозувати, консультувати, критично та стратегічно мислити, одночасно володіти навичками цифрової комунікації та іншими технологіями взаємодії із користувачами, які потребують послуг. Фахівці з комунікації (у тому числі прикладної комунікації), мультимедійних технологій, бібліотекарі, бібліографи, архівісти та документознавці є затребуваними на європейському ринку праці.

Отже, запровадження оновленої спеціальності В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа передбачає підготовку універсального фахівця. Розроблення нових Стандартів вищої освіти бакалаврського, магістерського, PhD рівнів вищої освіти також націлене на підготовку універсального фахівця. Освітні програми і запити роботодавців орієнтовані на певну спеціалізацію, але із широким спектром працевлаштування випускників.

Джерела:

1. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p#Text> (дата звернення: 12.02.2026).

2. Evaluation du cluster Information et Communication en Fédération Wallonie-Bruxelles. Analyse transversale. Focus: bacheliers professionnalisant (Bibliothécaire-Documentaliste, Communication et Ecriture multimedia). Agence pour l’Evaluation de la Qualité de l’Enseignement Supérieur. 2021. URL: <https://www.aeqes.be/documents/AEQES-AT-INFORMATION%20ET%20COMMUNICATION-VERSION%20WEB.PDF> (дата звернення: 12.02.2026).

3. Григоревська О. Кластерний аналіз підготовки фахівців у галузі інформації та комунікації в Бельгії. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2025. №4 (85). С. 198-208.